THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper of Western Canada.
אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 135 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year.
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

טרויעריקע ספירה-טעג

(א וואָך פון פאַרדרוס און אויפרעגונג אין ארץ-ישראל)

פון אונזער ארץ-ישראל'דיקן מיטאַרבעטער **פון י. אייגער**

ספירה טעג זיינען טרויעריק און פאַר זיך, — זיי זיינען פאַרבונדן מיט אַזוי פיל טרויעריקע דאַטומס פון דער אידישער געשיכטע — עלולת-דם, פאַרגראָמען, בלבולים, וואָס האָט אימער פאַר סורט נאָך פסח אין ספירה צייט. נאָר חוייאַר האָט דער אידישער ישוב אין ארץ-ישראל געלעבט אין די ספירה טעג נים מיט די עראינערונגען פון אמאָל, נאָר מיט פרישע אנגסט און פאַרדרוס פון איצט. הויפּטזאַכלאַך די לעצטע וואָך, וועלכע אין אריבער אונטער דעם צייכן פון עליה-נזירה, אפילו דער שיינער ל"ג-בעומר, אין וועלכן טאָג עס איז געווען אַ שמחה געמישט מיט טרויער.

ביים אידישן ישוב איז די דאָזיקע, אויף דעם מאָל באַשיידענע פייערונג געווען ניט סתם קיין חנוכת הבית, נאָר אַ גרויסע דערפרייענדע עראיינגניש, ווייל ער האָט שוין פון לאַנג אונגערוהיק געוואַרט אַז דער קרן-קיומת — דאָס גיטער-מיינסיסעריאָס פון דעם אידישן פאָלק — זאָל זיך געפינען אין אַ פאַסיקער געביידע. ביי יעדער געלעגנהייט פלעגט די פרעסע אונטערשטרייכן די אומצופרידנהייט פון דעם ישוב וואָס די דאָזיקע באַליבטע און ווייכיקע נאַציאָנאַלע אינסטיטוציע האָט נאָך ניט קיין איינן חויז. ניט קוקנדיק אויף דער גרויסער הכנסה פון קרן קיומת, ביי אנדערהאַלבן מיליאָן דאָלאַר אַ יאָר, האָט ער דאָך ניט געמאָנט זיך ביז איצט ניט ווען די מי צו רעגיסטרירן זיך, זיי זאָלן קאָנען שטימען אין די וואָלן.

עס ווערט אנגענומען, אַז אַ סך פון אָט דעם סאָרט פאַסיווע בירגער, וואָס פייגן זיך צו פאַררעגיסטרירן זיך, פאַראינטערעסירן זיך אינ'ם לויף פונ'ם קאַמפּיין אויף אַזויפיל מיט די וואָלן, אַז זיי וואָלטן יאָ געגאַנגען שטימען. וועגן זייערע געמען וואָלטן געזאָגט אייניקע וואָלן-ליסטן. דאָס מאָל וועלן זיי האָבן די געלעגנהייט דאָס צו טאָן, און דערפאַר דאַרף מען דערוואַרטן, אַז די צאָל שטימען אָפּגעגעבן אין די קומענדיקע וואָלן וועט זיין גאָר אַ סך גרעסער, ווי אין וועלכע ס'איז פריערדיקע וואָלן.

אָט די נייע ווייליער זיינען אָבער פאַרט בכלל די פּאָליטישע צוריקגעשטאַנענסטע, און ס'איז אַבסאָלוט אומעגלאַך פאַראייסצוזאָגן, מיט וואָס איין פּאָליטישע פאַרטיי אָדער אַ צווייטע קאָן זיי געוויינען. זיי וועלן איצט זאָגן אַ קוואַל פון זאָרג פאַר די פּאָליטישע פירער, און זיי וועלן דאַרפן גוט פאַרטראַכטן זיך אויף דעם, ווי זיי זאָלן זיי דערגרייכן און געוויינען אויף זייער באַטרעפנדיקער זייט.

די דריי "חיליקע"

מיר קאָנען גאַנץ גוט פאַרשטיין די מאָטיוו פון די אַראַבישע פירער, וואָס וויזן אויסנוצן די הינריכטונג פון די דריי אַראַבישע מערדער פאַר זיי-ערע צוועקן. — אויפצורייצן די נאַציאָנאַלע געפילן פון דעם אַראַבישן המון, אין אַזוי אויפצוהעצן אים קעגן די אידן. דאָס איז זייער שפּיל, אין זיי קאָנען ניט דורכלאָזן אַזאַ טייערע געלעגנהייט.

אָבער צו אַלן דאַרף דאָך זיין אַ גרעניץ, צו קאָנאָניזירן די דריי הינ-געריכטעטע אַראַבער, צו פאַרהייליקן זיי, צו דערקלערן זיין פאַר נאַציאָנאַלע העלדן און מאַרטירער, צו מאַכן דעם טאָג פון זייער הינריכטונג פאַר אַ שטענדיקן יאָרצייט פון נאַציאָנאַלן טרויער, — דאָס איז שוין אַ היבש ביסל איבערגעכאַפּט די מאַס, אַ היבש ביסל אריבער די גרעניצן פון אנשטענדיקייט.

מיט אונזער גאַנצן ווידערווילן צו די הינריכטונגען אין עכו, איז אָבער דאָ ווייניק גוטס צו זאָגן וועגן די הינגעריכטעטע. מען קאָן אפשר באַרעכטיקן זיי טייל-ווייז בלויז דערמיט, וואָס זיי זיינען פאַרפירט געוואָרן פון ווילדע העצעס. — אָבער דאָס איז אויך ניט קיין באַרעכטיקונג פאַר אַלע דריי: אַמווייניקסטנס, איינער פון זיי איז געווען אַ טער-ווייניקער געביל-דעטער מענש, און אַזאַ האָט ניט קיין שום רעכט צו לאָזן זיך פאַרפירן צו בלוטיקע מעשים.

אָט די אַלע דריי אַראַבישע "נאַציאָנאַלע העלדן" האָבן אין די אומ-רוען לעצטן אונגעזעט ניט געקעפּט מאַן צו מאַן, נאָר זיינען באַפאַלן אַלטע, הילפלאָזע און שוצלאָזע מענער, פרויען און קינדער און געמאָרדעט און גע-רויבט. זיי האָבן געהאַנדלט ווי פאַררעטער און פחדנים, און האָבן אַרויסגע-ציגט די נידעריקסטע, בלוטאַלסטע אינסטינקטן און זייערע מעשים.

די אַראַבישע פירער זיינען אָבער אפנים גרייט אַרויפצולייגן אָט דעם שאַנד-פלעק אויף זייער נאַציאָנאַלער באַוועגונג, פאַרבינדנדיק זי מיט די געמען פון מערדער און איסווארפן. דאָס ווייזט, פון וואַסער קוואַלטעט די אַראַבישע פירערשאַפט באַשטייט. דאָס זאָגט, אַז יעדער אנשטענדיקער אַראַבער, פאַר וועמען דער כבוד פון זיין פאָלק איז טייער, דאַרף זיך אָפּ-טרייסלען פון אַזאַ סאָרט פירערשאַפט.

וועט זיך געפינען צווישן די אַראַבער אַליין אַ מוטיקער און ערלאַ-כער מענש, וואָס וועט זאָגן זיין וואָרט און דער הינזיכט און וועט ריינוואַשן דעם כבוד פונ'ם אַראַבישן פאָלק?

דער מושב-זקנים טור

ווי יעדן יאָר, פאַרט איצט ווידער אַרויס דער שליח פונ'ם מערב-קאַ-נאַדער מושב-זקנים אויף זיין טור איבער דער וועסט צו זאַמלען די ביישטייער-ערונגען פון די מערב קאַנאַדער אידן פאַר דעם אנשטאַלט. אין וועלכן עס ווערן פאַרזאָרגט מיט אַ היים די אידישע זקנים און זקנות פון מערב-קאַנאַ-דע, וועלכע זיינען מער ניט בכח זיך אַליין צו פאַרזאָרגן.

אין ווי אַלע יאָר, זיינען מיר איצט אויך דערמאָנען די אידן פון מערב קאַנאַדע אויף זייער פליכט צו דעם אנשטאַלט. די דערמאָנונג איז באַזונ-דערס נויטיק איצט, ווייל די עקאָנאָמישע לאַגע אין לאַנד איז ניט קיין גלענצנדע, אין מענשן זיינען נאַטירלאַכערווייז געצוויגט צו שניידן זייערע אויסגאַבן, — אין דער ערשטער ליניע אויפ'ן השבון פון זייערע ביישטייערונגען.

מיר ווייסן דאָ מער ניט היידן איצט וועגן אונזער נאַטירלאַכן חוב צו די אַלטע לייט וואָס האָבן שוין ביישעטראָגן זייער חלק צום לעבן אין מוזן זיך צוריקציען, פאַרלאָזנדיק זיך אויף דעם פליכטבאַוואוסטזיין פונ'ם אינ-גערן דור. — מיר אַלע זיינען ניט געזיכערט קענען אַזאַ לאַגע, און מיר וועלן אפשר נאָך אַליין דאַרפן מאָנען דעם זעלבן חוב פון אַנדערע.

מיר ווייסן בלויז דערמאָנען די מערב קאַנאַדער אידן, אַז ווי שלעכט די צייטן זאָלן ניט זיין, מוזן די אַלטע לייט, וואָס הייגען אָפּ פון זיי, קריגן זייער שטיקל ברויט און זייער דאַך איבער'ן קאָפּ. קיין לוקסוס, פון וועלכע מען וואָרט געקאָנט שפּאַרן צוליב די שלעכטע צייטן, קריגן זיי אַלצאַיינס ניט. און פונ'ם ביסן ברויט וועט קיין ביישטייערער פונ'ם מושב-זקנים ניט דערלויבן אַז מען זאָל שפּאַרן.

די ביישטייערער זיינען די איינציקע, וואָס האַלטן אויף דעם מושב-זקנים. ווען איינער שניידט זיין ביישטייערונג צוליב שלעכטע צייטן, דאַרף ער געדיינקען, אַז דער צווייטער ביישטייערער איז אין דער זעלבער לאַגע וואָס ער. דאָס וועט אין דער אונטערשטער שורה מיינען, אַז דער מושב-זקנים וועט ניט האָבן מיט וואָס צו באַפרידיקן די עלעמענטאַרסטע נויטן פון די זקנים און זקנות. וואָס געפינען זייער איינציקע היים אינ'ם אנ-שטאַלט.

די ביישטייערער קאָנען זיך אַזוי ניט פאַרגינען צו שפּאַרן פון זייערע ביישטייערונגען צום מושב-זקנים. צוליב די שלעכטע צייטן.

כיים לעבן איז ער אויס-געגאַנגען פון הונגער

אָבער באַלד נאָך זיין טויט זיינען זיי-נע מאַלעריין אַנערקענט גע-וואָרן אַלס מייסטערווערק

פון ש. וואַרעט

דאָס לעבן איז אָפט זייער גרויזאַם צום מענשן דורכדעם וואָס זייער רום קומט דאַמאָלסט, ווען דער מענש איז שוין אויף דער וועלט ניטאָ צו קאָנען געניסן דערפון. פאַראַן אַ סך וועלכע מוטשען זיך אָפּ דאָס גאַנצע לעבן, קעמפנדיק קעגן דעם שטראָם, ליידנדיק הונגער און נויט און שאַפנדיק קונסט אונטער אומדערטרעגלאַ-כע אומשטענדן און ערשט נאָכדעם ווי דער טויט מאַכט אַ סוף צו זייערע ליידן, הויבט אָן צו שיינען די זון פון פרייד און גליק אויף זייערע פרישע קברים.

דאָס האָט פּאַסירט מיט אַ יונגן אידישן מאָלער, אַ געבוירענער און אויפגעצייכ-נער אין אינטאַליע, וועלכער האָט געליטן הונגער, איז פאַרפרירן געוואָרן פון קעלט, שאַפנדיק זיינע מאַלעריין וואָס די וועלט האָט זיך אָנגעטאָנט צו אַנערקענען.

15 יאָר האָט דער יונגער, זאַרגלאָזער אידישער מאָלער זיך געוואַלגערט אין דעם לאַטיינישן קוואַרטאַל פון פּאַריז. ער האָט געלעבט בלויז פאַר דער קונסט צו וועלכער ער האָט געגעבן אַן אויסדרוק דורך זיין פינטל אויפ'ן לייוונט. ער איז געווען אַ שיינער בחור, אָבער זעלטן ווען האָט עס פּאַסירט אַז ער זאָל האָבן וואָס צו עסן אָדער מיט וואָס צו באַצאָלן פאַר זיין קוואַרטיר. זיין נויט איז געווען אַזוי גרויס, אַז'ער האָט זיך גענומען צום טרינקען און איז געוואָרן אַ שיכור, וואַלגעריק זיך אין די פינסטערע געסלאַך פון דער פאַ-בריק אונטערוועלט, אין דעם איינציקן פּלאַץ וואו זיינע שאַפונגען זיינען אַנער-קענט געוואָרן.

ער איז געקומען קיין פּאַריז פון איטאַ-ליע אַלס 22-יאָריקער בחור, נאָכדעם ווי זיין פאָטער, אַ באַרימטער אידישער באַנ-קיר, האָט באַנקראָטירט און איז אין פון דעם באַנקראָט אַרויס כמעט אָן אַ העמד. ניט האָבנדיק קיין געלט צו קענען אָנשטעלן מאָ'עלן וועלכע זאָלן פאַזירן פאַר זיינע מאָלעריין, האָט ער זיך אוועקגעשטעלט, אויף דער גאַס און האָט געצייכנט אויף פּאַפּיר די פאַריזער גאַסן-יונגען און פּאַס-טיטוטקעס. די פאַריזער אונטערוועלט איז געווען די ערשטע צו אַנערקענען זיין גרויסקייט, ווייל פון די קרומע געשטאַלטן וואָס ער האָט געמאָלן האָט אַרויסגע-שטראָלט די מענשלאַכע נשמה. האָט ער מאַכע דאָרט, אין דער אונטערוועלט, אויס געביטן זיינע בעסטע ווערק פאַר אַ סענד-וויטש אָדער טעפּל ציקאַרע. דאָס אַלעס האָט אים אָבער ניט אַנטמוטיקט, ווייל אַלע זיינע פרייגנט וועלכע זיינען געווען אינ'ם אים, דערציילן, אַז כאָטש ער איז געווען פאַרביטערט קעגן דער געזעל-שאַפט וואָס האָט אים פאַרשטויסן פון זיך, אין אָבער זיין ליידנשאַפט צו מאָלן געווען אַזאַ גרויסע, אַז ער האָט אין זיין שאַפן געפונען פאַרנאַכעלסקייט. זיין פאַרביטערטקייט איז געווען אַזאַ שאַרפע אַז ווען ער איז אַריינגעקומען צו אַ מע-צענאַט, וועלכן ער האָט געוואָלט פאַרקויפן גאַנצע צוועלף מאָלעריין פאַר אַ מאָלצייט אין יענער צייט האָט זיך אַנטאָנט די ביילדער צו קויפן ביי אים, האָט ער מיט זיין פּויסט אויפצילנדיק זיי אויף אַ שטריקל געזאָגט צום מעצענאַט: נו, אויב איר ווילט די ביילדער ניט האָבן מעגט איר זיי קויפן ביי מיר אַלס פאַקס-פּאַפּיר. אַ פּוילישער פּאַעט וועלכער האָט זיך געפונען מיט זיין פרוי אין פּאַריז, איז אַזוי אַנטציקט גע-וואָרן פון דעם יונגן מאָלערס מאַלאַנט, אַז כאָטש ער איז אַליין געווען אַרויס, האָט ער פאַרקויפט אַלעס וואָס ער האָט פאַר-מאַגט, כדי צו קענען גיבן דעם אידישן מאָלער געלט אויף שפּייז, לייוונט און אַנדערע נויטיקע אַרטיקלען צום מאָלן.

דאָס צרה'דיקע לעבן פונ'ם יונגן אי-דישן מאָלער איז געווען זייער קורץ. אין אַ שיינעם פרימאָרגן האָט מען אים געפונען אין אַ טויטן אין זיין אָרימען צימער, וואו ער אויסגעגאַנגען פון הונגער און קעלט. דאָס אומגליק האָט אים אָבער פאַרפאָלגט אפילו נאָכ'ן טויט, ווייל אין דעם טאָג, וועלכן ער איז אַריינגעקומען אין אַ בילד שיינע פראַנצויזישע טאַכטער זיך אַרונטערגעוואָרפן פון דרינען פלאַך און איז מיט אַ שעה שפּעטער געשטאָרבן אין הויז פון אירער אַ שכנה, ווייל אירע על-טערן וועלכע זיינען געווען קענן דעם שי-דוך, האָבן איר קערפּער צו זיך אין הויז ניט געוואָלט אַריינלאָזן און נאָך איר טויט האָבן זיי זיך אַנטזאָגט צו לעבן דערלויבע-נייש אַז מען זאָל זי באַערדיקן לעבן דעם קבר פון איר געליבטן.

בערדיקט איז דער קינסטלער געוואָרן מיט אַ לאָך פון זיין געליבטערס האַר אין דער האַנט וואָס זי האָט אים אַליין אַריינ-געלייגט אַלס אַ "זיי נעזונט" אָנדענק איז באַנאַנגען זעלבסטמאָרד. ערשט מאָ-נאַטן שפּעטער האָבן אירע עלטערן דער-לויבט אַז מען זאָל זייער טאָכטער אַרי-בערפירן אויף דער סעמעטערי און באַער-דיקן לבן דעם מאָלערס קבר.

ווען די ערד אויף דעם מאָלערס קבר איז נאָך געווען פריש, זיינען זיינע ווערק שוין באַרימט געוואָרן איבער גאַנץ פראַנק-רייך און פאַריזער מעצענאַטן, וועלכע האָ-בען אָנגעוואָרפן די מיר אין פּנים, האָ-בען אָנגעפאַנגען צו צאָלן שווערע טויזנ-טער פאַר די זעלבע בילדער פאַר וועלכע דער מאָלער האָט ביים לעבן זיי געוואָלט פאַרקויפן פאַר אַ שטיקל ברויט.

איצט, ווען ער איז ניטאָ דערביי, איז אַלץ געקומען אויף אַמאָל: געלט, כבוד, די פאַראייניקונג מיט זיין געליבטער . . .

אַרימער קינסטלער, ווי טראַגיש זיין לעבן איז געווען!

——(::)——

אין יענעם אָוונט פון 26טן יולי, וועל-כער מיט ניט ווייניק שברת הלב און אומ-אָנגעגעמלאַכקייטן פון ביידע זייטן און פאַרענדיקט זיך אין פּוילשטענדיקער קענ-זייטיקער פאַרשטענדניש, איז געלייגט געוואָרן אַ עפסטער פונדאַמענט פאַר דער ווייטערער אַנטוויקלונג און פאַנאַנדער-בליאָונג פון דעם מערב קאַנאַדער בית יתומים.

פאַרשוואונדן זיינען אַלע מיספאַרשטענ-דענישן, פאַרשוואונדן איז יעדער שפּור פון קענגזייטיקן אומצופרידן, דעם פּלאַץ האָט פאַרנומען דער גייסט פון קאָאָפּעראַ-ציאָן, סימפּאַטיע און פאַרשטענדיקונג, וועלכע האָט אַנגעהאַלטן אומאַנטערגע-בראַכן די נאַנצע צען יאָר.

פרעזידענטן און דירעקטאָרן זיינען פון-קומען און אַוועק, דער גייסט איז אָבער געבליבן דער זעלבער אונטער יעדן רע-זשיס.

עס איז געווען שפּעט נאָך האַלבער נאַכט, ווען די דירעקטאָרן זיינען זיך צע-פאָרן פונ'ם מיטינג, איך בין געבליבן אַליין און גענומען שפּאַצירן איבערן וועג אַרום דעם הויז. איך האָב גענומען דורכגיין אין די געדאַנקען נאָכאַמאָל דעם סובסטאַנץ פון מיין באַריכט אין פאָלן וועלכן איך וועל מוזן איצט דורכפירן, און אַ שווידער איז מיר דורך דורכ'ן לייב.

פאַר מיינע אויגן האָט אויפגעפלאַמט דער שאָטן פון אַ "מאַנטאַס" ציפער וואָס האָט געלייענט זיך $140. די דאָזיקע קאַ-לאַסאַלע סומע איז ניטיק געווען צו האָבן יעדן טאָג פון יאָר, פאַר 365 טעג אומ-אינטערגעבראָכן: שבתים, יומים טובים, נוי-אישע חגאות, ניטאָ קיין אָפּרו פון דעם דאָזיקן ציפער אַז וועלכן די היים קאָן ניט פונקציאָנירן.

איך האָב אויסגערעכנט יעדער ברעקל וואָס פאַדערט זיך פאַר דעם נאַרמאַלן נאַנג פון דער היים און דער סך הכל איז געווען 110 דאָלאַר אַ טאָג. נאָך 30 דאָלאַר אַ טאָג האָט זיך געפאַדערט אויף אָפּצאָלן דעם חוב וועלכער האָט נאָכן פּלאַן גע-מוזט ליקווידירט ווערן אין פיר יאָר צייט. צוזאַמען האָט עס באַטראָפן הונדערט און פערציק דאָלאַר אַ טאָג, אָדער פופציק טויזנ-דער הונדערט דאָלאַר אַ יאָר פאַר די נעקסטע פיר יאָר צייט. עס האָט געל-באָפּן דעם אָטעם. און פיליייכט צום ער-שטאַנען מאָר אין מיין לעבן האָב איך פאַר-שטאַנען די טרויעריקע באַדייטונג פון די טרויעריקע ווערטער: "מאַין יבוא עזרי" פון וואָנען, יאָ, פון וואַנען וועט זיך נעמען אַזאַ קאַלאַסאַלע סומע.

איך האָב אַרויפגעגעקוקט צום הימל און געזאָגט: "אָט הער לייבן, אַ באַלאַנס געשיינט פונקט אין מיט'ן פון חויף און אָפּגעשלאָגן איר שיין אין די פענסטער פון אויבערשטן עטאַזש וואו עס זיינען איצט געשלאָפן הונדערט מיט אַכט קינדער. איך האָב אַריינגעקוקט אין די פענסטער וועלכע זיינען געווען באַלייכטעט מיט אַ גרינעם שיין פון דעם נאַכט לאַמפּ. שטיל איז געווען אַרום, אַזוי, אַז אַ שווידער איז געקומען הערן יעדן ריר פון די בעטלאַך דאָרט אונטן. "ווי שלאָפן די קינדער"... און עפּעס ווי דורך אַן אידיאָטן אַסאָציאַציע

מיט דברים היוצאים מן הלב, אָבער אַן פעסימיזם, האָט ער געערדט וועגן דער אַנשטריינגונג, וואָס דאָס אידישע פאָלק דאַרף איצט מאַכן. נאָך אים האָט ער דער. רופן באַריכטעט איבער דער אידי-שער לאַנדווירטשאַפט. ער האָט געגעבן אַ קורצן איבערבליק איבער דער לאַגע אין קעגנוואַרט, וואָס די אידן האָבן ביז איצט אויפגעטאָן אויף דעם דאָזיקן גע-ביט און געגעבן דערקלערונגען איבער די צוויי קאָלאָניזאַציע פּלענער פאַר דער צוקונפט — אַ קליינער פּלאַן, וועלכער איז שוין באַשטעטיקט, צו באַזעצן אויף ערך טויזנט אידישע פאַמיליעס אין די קומענדיקע דריי יאָר, און אַ גרויסער פּלאַן צו באַזעצן פופציק טויזנט אידי-שע פאַמיליעס אין די קומענדיקע 15-20 יאָר. אָט די צוויי באַריכטן — פון ל. יפה און דר. רופין האָבן אונז אַ דער-מוטיקט. דאָס זיינען געווען בולטע פאַק-טען — וואָס מ'קאָן אויפטאָן, ווען עס איז פאַראַן ווילן און מיטלען. אין די צוויי זאַכן זיינען בײַ די אין אַרין די הענט. דאָ איז צו קורץ דער אָרט כדי צו באַקאָנען די לעזער מיט דעם אינהאַלט פון די צוויי באַריכטן, וועלכע זיינען אינ'ם טערעסאַנט פאַר יעדן, וואָס אינטערע-סירט זיך מיט ארץ-ישראל. איך ווער דאָס טאָן אין אַ צווייטן ברויו.

אויף מאָרגן דאָר דער נאַנצער אידי-שער ישוב דעמאָנסטרירט זיין פאַרביטע-רונג און פּראָטעסט. 160,000 אידן דאָ-בען ווי איין מענש אָפּגעשטעלט זייער אַרבעט און טעטיקייט, אַלע געשעפטן געשלאָסן. קיין אויטאָמאָביל, קיין וואָגן, קיין רייזנדער אין דער באַן, קיין באַוו-כער אויף דער פּאָסט אָדער אַנדערע רע-גירונגס אנשטאַלטן. דאָס האָט געשטאַרקט דעם מוט ביי יעדן איינעם — מיט אַזאַ נאַציאָנאַלער דיסציפּלין קאָן מען עפּעס אויפטאָן. און ווען די דיסציפּלין זאָל זיך פאַרשפּרייטן אויף דעם גאַנצן פאָלק, אָדער אויף אַ גרויסן טייל פון אים, קאָן זיך מיט שאָפן וואונדער. אַלע האָבן גע-פילט אַז דאָס איז אַ זאַך אין דער צייט, ווייל שוין צופיל האָבן מיר געלעבט מיט דאָמאַנטישע פאַנטאַזיעס, דערשטיקט די אייגענע כחות און געגלויבט אין שיינע פראַזן.

דאָס איז געווען אַ פיינלאָכע וואָך, ווייל דאָס איז אַ זאַך פאַרשיידענע לענדער, טרויעריקע ספירה-טעג!

צען יאָר בית-יתומים אַרבעט

פון א. אַסאָווסקי

בעלי חובות האָבן געדריקט פון אַלע זייד-טען.

— ווייסט איך נאָר וואָס, — מאַכט איין מאָל דוד ספּיוואַק" — איך האָב אַ ספר תורה וועלכע איך וועל שיינקען פאַר'ן בית יתומים. דאַייר מאַכן אַ סוף דער תורה.

מיר האָבן זיך אַלע אָנגעלאַכט אַז דעם געדאַנק און באַלד אויפ'ן אָרט איז פאַרגע-קומען אַ מיטינג און פלעגער זיינען אויס-געאַרבעט געוואָרן צום סוף דער תורה.

די דאָזיקע אַקציע האָט מיך צום ערשטן מאָל צוזאַמענגעפירט מיט דער ליידיס סאָ-סייטי און מיט דער אומדערמידלאַכער אַרבעטערן, מרס. גאָלדרן, זייער פרעזידענ-טען.

דער פאַלן איז געווען אַז די ליידיס סאָסייטי מאַכט דעם סוף און לאַדעט איין די נאַנצע שטאָט.

איך האָב דאַן געהאַט די געלעגנהייט צו לערנען ווי גרויס און הייליק עס איז דאָס האַרץ פון דער פּשוט'ער פרוי.

דאַן, און נאָכדעם די נאַנצע צען יאָר פון מיין אַרבעט זיינען אַט די אידישע פרויען געווען מיין ביישפּיל און לייכט טו-רעם.

ווייל אין זייער פּשטות און עכטקייט זיינען פאַרבאַרגן די טיפסטע אוצרות פון ליבע און טריישאַפט צום אַרימען און עלנ-טען.

דער סוף התורה איז פאַרגעקומען דעם ערשטן טאָג פון סליחות און עס איז גע-ווען אַ רעזיקער פינאַנציעלער און מאָראַ-לישער דערפאָלג.

איבער אַכצן הונדערט דאָלאַר אין מזו-מן איז געשאַפן געוואָרן. חוץ דעם האָט די ליידיס סאָסייטי צוגעטאָגן 800 דאָ-לאַר פון זייערע דיום און אויף מאָרגן האָב איך צום ערשטן מאָל דערזען אַ שמייכל אויפ'ן פּנים פונ'ם באַנק מענעדזשער.

אויך דער דאָזיקער שמייכל איז געווען די ערשטע שוואַלב. אַנדערע זיינען שפּע-טער געקומען:

——(::)——

אַ געשעעניש אויף יענער וועלט

ס'איז געשטאָרבן אַ קאַרגער. איז ער געקומען צום טויער פון הימל און אָנגע-קלאַפּט. האָט אים דער מלאך הדומה גע-עפנט און געפרעגט:

— וואָס פאַר אַ מעשים טובים האָסטו געטאָן אויף דער ערד?

— איך האָב געגעבן אַן אַרימאַן צוויי גראָשן.

דער מלאך הדומה האָט געעפנט אַ גרויס-סען בוך און האָט דורכגעפירט אַ קאַנט-ראָל. יאָ, די נרבה איז געבוקט.

— וואָס נאָך האָסטו געטאָן אויף דער ערד?

— געגעבן אַ צווייטן אַרימאַן צוויי גראָשן.

אויך דאָס איז געווען ריכטיק.

— און נאָך וואָס?

— אויך אַ דריטן אַרימאַן האָב איך גע-געבן צוויי גראָשן. אָבער דערמיט ענדיקט זיך עס.

רופט צו דער מלאך הדומה זיין פּרי-וואַט סעקרעטאַר און זאָגט אים:

— קער אים אום זיינע זעקס גראָשן און זאָל ער גיין צום טויזל!

כיים לעבן איז ער אויס-געגאַנגען פון הונגער

אָבער באַלד נאָך זיין טויט זיינען זיי-נע מאַלעריין אַנערקענט גע-וואָרן אַלס מייסטערווערק

פון ש. וואַרעט

דאָס לעבן איז אָפט זייער גרויזאַם צום מענשן דורכדעם וואָס זייער רום קומט דאַמאָלסט, ווען דער מענש איז שוין אויף דער וועלט ניטאָ צו קאָנען געניסן דערפון. פאַראַן אַ סך וועלכע מוטשען זיך אָפּ דאָס גאַנצע לעבן, קעמפנדיק קעגן דעם שטראָם, ליידנדיק הונגער און נויט און שאַפנדיק קונסט אונטער אומדערטרעגלאַ-כע אומשטענדן און ערשט נאָכדעם ווי דער טויט מאַכט אַ סוף צו זייערע ליידן, הויבט אָן צו שיינען די זון פון פרייד און גליק אויף זייערע פרישע קברים.

דאָס האָט פּאַסירט מיט אַ יונגן אידישן מאָלער, אַ געבוירענער און אויפגעצייכ-נער אין אינטאַליע, וועלכער האָט געליטן הונגער, איז פאַרפרירן געוואָרן פון קעלט, שאַפנדיק זיינע מאַלעריין וואָס די וועלט האָט זיך אָנגעטאָנט צו אַנערקענען.

15 יאָר האָט דער יונגער, זאַרגלאָזער אידישער מאָלער זיך געוואַלגערט אין דעם לאַטיינישן קוואַרטאַל פון פּאַריז. ער האָט געלעבט בלויז פאַר דער קונסט צו וועל-כער ער האָט געגעבן אַן אויסדרוק דורך זיין פינטל אויפ'ן לייוונט. ער איז געווען אַ שיינער בחור, אָבער זעלטן ווען האָט עס פּאַסירט אַז ער זאָל האָבן וואָס צו עסן אָדער מיט וואָס צו באַצאָלן פאַר זיין קוואַרטיר. זיין נויט איז געווען אַזוי אַזאַ גרויס, אַז'ער האָט זיך גענומען צום טרינקען און איז געוואָרן אַ שיכור, וואַלגעריק זיך אין די פינסטערע געסלאַך פון דער פאַ-בריק אונטערוועלט, אין דעם איינציקן פּלאַץ וואו זיינע שאַפונגען זיינען אַנער-קענט געוואָרן.

ער איז געקומען קיין פּאַריז פון איטאַ-ליע אַלס 22-יאָריקער בחור, נאָכדעם ווי זיין פאָטער, אַ באַרימטער אידישער באַנ-קיר, האָט באַנקראָטירט און איז אין פון דעם באַנקראָט אַרויס כמעט אָן אַ העמד. ניט האָבנדיק קיין געלט צו קענען אָנשטעלן מאָ'עלן וועלכע זאָלן פאַזירן פאַר זיינע מאַלעריין, האָט ער זיך אוועקגעשטעלט, אויף דער גאַס און האָט געצייכנט אויף פּאַפּיר די פּאַריזער גאַסן-יונגען און פּאַס-טיטוטקעס. די פּאַריזער אונטערוועלט איז געווען די ערשטע צו אַנערקענען זיין גרויסקייט, ווייל פון די קרומע געשטאַלטן וואָס ער האָט געמאָלן האָט אַרויסגע-שטראָלט די מענשלאַכע נשמה. האָט ער מאַכע דאָרט, אין דער אונטערוועלט, אויס געביטן זיינע בעסטע ווערק פאַר אַ סענד-וויטש אָדער טעפּל ציקאַרע. דאָס אַלעס האָט אים אָבער ניט אַנטמוטיקט, ווייל אַלע זיינע פריינט וועלכע זיינען געווען אינ'ם אים, דערציילן, אַז כאָטש ער איז געווען פאַרביטערט קעגן דער געזעל-שאַפט וואָס האָט אים אַרויסגעשטויסן פון זיך, איז אָבער זיין ליידנשאַפט צו מאָלן געווען אַזאַ שאַרפע אַז ווען ער איז אַריינגעקומען צו אַ מע-צענאַט, וועלכן ער האָט געוואָלט פאַרקויפן גאַנצע צוועלף מאָלעריין פאַר אַ מאָלצייט אין יענער צייט האָט זיך אַנגעטאָנט די ביילדער צו קויפן ביי אים, האָט ער מיט זיין פּויסט אויפצילנדיק זיי אויף אַ שטריקל געזאָגט צום מעצענאַט: נו, אויב איר ווילט די ביילדער ניט האָבן מעגט איר זיי קויפן ביי מיר אַלס פּאַקס-פּאַפּיר. אַ פּוילישער פּאַעט וועלכער האָט זיך געפונען מיט זיין פרוי אין פּאַריז, איז אַזוי אַנטציקט גע-וואָרן פון דעם יונגן מאָלערס מאַלאַנט, אַז כאָטש ער איז אַליין געווען אַרויס, האָט ער פאַרקויפט אַלעס וואָס ער האָט פאַר-מאַגט, כדי צו קענען גיבן דעם אידישן מאָלער געלט אויף שפּייז, לייוונט און אַנדערע נויטיקע אַרטיקלען צום מאָלן.

דאָס צרה'דיקע לעבן פונ'ם יונגן אי-דישן מאָלער איז געווען זייער קורץ. אין אַ שיינעם פרימאָרגן האָט מען אים געפונען אין אַ טויטן אין זיין אָרימען צימער, וואו ער אויסגעגאַנגען פון הונגער און קעלט. דאָס אומגליק האָט אים אָבער פאַרפאָלגט אפילו נאָכ'ן טויט, ווייל אין דעם טאָג, ווען ער איז געשטאָרבן, האָט זיין געליב-טע, אַ בילד שיינע פראַנצויזישע טאָכטער זיך אַרונטערגעוואָרפן פון דרינען פלאַך און איז מיט אַ שעה שפּעטער געשטאָרבן אין הויז פון אירער אַ שכנה, ווייל אירע על-טערן וועלכע זיינען געווען קענן דעם שי-דוך, האָבן איר קערפּער צו זיך אין הויז ניט געוואָלט אַריינלאָזן און נאָך איר טויט האָבן זיי זיך אַנטזאָגט צו לעבן דערלויבע-נייש אַז מען זאָל זי באַערדיקן לעבן דעם קבר פון איר געליבטן.

בערדיקט איז דער קינסטלער געוואָרן מיט אַ לאָך פון זיין געליבטערס האַר אין דער האַנט וואָס זי האָט אים אַליין אַריינ-געלייגט אַלס אַ "זיי נעזונט" אָנדענק איז באַנאַנגען זעלבסטמאָרד. ערשט מאָ-נאַטן שפּעטער האָבן אירע עלטערן דער-לויבט אַז מען זאָל זייער טאָכטער אַרי-בערפירן אויף דער סעמעטערי און באַער-דיקן לבן דעם מאָלערס קבר.

ווען די ערד אויף דעם מאָלערס קבר איז נאָך געווען פריש, זיינען זיינע ווערק שוין באַרימט געוואָרן איבער גאַנץ פראַנק-רייך און פאַריזער מעצענאַטן, וועלכע האָ-בען אָנגעוואָרפן די מיר אין פּנים, האָ-בען אָנגעפאַנגען צו צאָלן שווערע טויזנ-טער פאַר די זעלבע בילדער פאַר וועלכע דער מאָלער האָט ביים לעבן זיי געוואָלט פאַרקויפן פאַר אַ שטיקל ברויט.

איצט, ווען ער איז ניטאָ דערביי, איז אַלץ געקומען אויף אַמאָל: געלט, כבוד, די פאַראייניקונג מיט זיין געליבטער . . .

אַרימער קינסטלער, ווי טראַגיש זיין לעבן איז געווען!

——(::)——

טרויעריקע ספירה-טעג

(א וואָך פון פאַרדרוס און אויפרעגונג אין ארץ-ישראל)

פון אונזער ארץ-ישראל'דיקן מיטאַרבעטער **פון י. אייגער**

ספירה טעג זיינען טרויעריק און פאַר זיך, — זיי זיינען פאַרבונדן מיט אַזוי פיל טרויעריקע דאַטומס פון דער אידישער געשיכטע — עלולת-דם, פאַר-גראָמען, בלבולים, וואָס האָט אימער פאַר-סורט נאָך פסח אין ספירה צייט. נאָר חוייאַר האָט דער אידישער ישוב אין ארץ-ישראל געלעבט אין די ספירה טע